

Załącznik do Uchwały Nr ...  
Rady Powiatu Lęborskiego  
z dnia



**PROGRAM  
ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ  
POWIATU LĘBORSKIEGO  
NA LATA 2016-2018**

Lębork, 2016 roku

## SPIS TREŚCI

|                                                                       |           |
|-----------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>WPROWADZENIE</b>                                                   | <b>3</b>  |
| <b>I. PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU</b>                                    | <b>4</b>  |
| <b>II. SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ</b>                                   | <b>5</b>  |
| 1.1. Rodzinne formy pieczy zastępczej                                 | 7         |
| 1.2. Instytucjonalne formy pieczy zastępczej                          | 9         |
| <b>III. FUNKCJONOWANIE PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE ŁĘBORSKIM</b>     | <b>12</b> |
| 3.1. Organizacja pieczy zastępczej w powiecie łęborskim               | 12        |
| 3.2. Stan rodzicielstwa zastępczego w powiecie łęborskim              | 17        |
| 3.3. Realizacja zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej        | 26        |
| 3.4. Realizacja zadań PCPR na rzecz rodzinnych form pieczy zastępczej | 34        |
| <b>IV. CELE, KIERUNKI DZIAŁAŃ I ZADANIA W RAMACH PROGRAMU</b>         | <b>39</b> |
| 4.1. Cele Programu                                                    | 40        |
| 4.2. Kierunki działań i zadania Programu                              | 40        |
| <b>V. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH</b>                         | <b>43</b> |
| <b>VI. ŹRÓDŁA I ZASADY FINANSOWANIA</b>                               | <b>43</b> |
| <b>VII. ADRESACI PROGRAMU</b>                                         | <b>46</b> |
| <b>VIII. REALIZATORZY PROGRAMU</b>                                    | <b>46</b> |
| <b>IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU</b>                            | <b>47</b> |

## WPROWADZENIE

„System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców”<sup>1</sup>. W Polsce budowany jest w oparciu o prawa człowieka, w szczególności o prawa dziecka, zapewniający mu pełny i harmonijny rozwój, z poszanowaniem jego godności i podmiotowości, w tym prawa do życia i ochrony zdrowia, do wychowania w rodzinie, do godziwych warunków socjalnych, a także do nauki<sup>2</sup>.

System pieczy zastępczej, obejmujący pieczę rodzinną i instytucjonalną, podlega nieustannym zmianom. Dokonują się one w obszarach polityki społecznej, na kanwie idei prymatu rodziny, celem tworzenia i wdrażania rozwiązań, dążących do zabezpieczenia dzieciom pozbawionym możliwości życia w rodzinie generacyjnej, pieczy zastępczej w jej rodzinnych formach. Istotę opieki zastępczej, nie tylko w uregulowaniach prawnych lecz przede wszystkim w praktyce społecznej, stanowić ma wsparcie jego rodziny naturalnej, nie zaś interwencja i stałe zabezpieczenie dziecka w środowisku zastępczym, czyli zastępowanie jego rodziców. Dopiero jeżeli brak jest możliwości reintegracji rodziny, celem pieczy zastępczej staje się ustabilizowanie jego sytuacji życiowej przez przysposobienie lub w ostateczności zagwarantowanie mu najlepszej opieki i wychowania w pieczy zastępczej. Jest to stosunkowo nowa koncepcja, która dopiero kształtuje się w świadomości społecznej samych rodziców, opiekunów zastępczych, a także osób bezpośrednio wykonujących zadania w tych obszarach. To proces długotrwały, skomplikowany, uwarunkowany wieloma czynnikami i przebiegający na wielu płaszczyznach. W związku z tym, iż mimo zastosowania wachlarza wsparcia rodzin naturalnych wciąż wiele dzieci przebywa i jest umieszczanych w pieczy zastępczej, jego ważną sekwencją jest zadbanie o optymalne funkcjonowanie rodzinnych form pieczy zastępczej. To zadanie na podstawie obowiązującego prawa, w głównej mierze, przypisane jest samorządom szczebla powiatowego.

Do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Przygotowano dokument w oparciu o diagnozę potrzeb lokalnego środowiska, wyznaczając cele i kierunki działań w zakresie systemu pieczy zastępczej w powiecie łębskim na lata 2016-2018. Opracowany Program jest zgodny z założeniami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie

---

<sup>1</sup> Art. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 575, z późn. zm.). Dalej jako ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

<sup>2</sup> *Ibidem*, art. 3.

Lęborskim na lata 2012-2020, koncepcją Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014-2020 (cel szczegółowy 3 - Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej), a także z kierunkami polityki prorodzinnej państwa.

Cele i zadania określone w niniejszym Programie, zostały sformułowane na podstawie oceny upływającego okresu programowania oraz analizy zagrożeń środowisk biologicznych. Określenie potrzeb w zakresie pieczy zastępczej pozwoliło na wytyczenie kierunków działań, w poszczególnych latach z uwzględnieniem środków finansowych koniecznych do ich realizacji. W programie położono nacisk na zadania wynikające wprost z ustawy (tj. zapewnienia pieczy zastępczej oraz udzielania świadczeń) oraz na działania profilaktyczne i między instytucjonalną współpracę, których celem jest wyposażanie rodzin i wychowanków w kompetencje pozwalające im w przyszłości na funkcjonowanie poza systemem pomocy społecznej.

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Lęborskim służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej. Nadaje kierunki realizacji zadań w systemie pieczy zastępczej w perspektywie 3-letniej, uwzględniając lokalne uwarunkowania funkcjonowania rodzin i dzieci, ze szczególnym rozważeniem zasadności umieszczania dzieci w formach pieczy zastępczej, gdy wykorzystano już wszystkie możliwości wsparcia rodziny biologicznej. Na szczeblu powiatu piecza zastępcza realizowana jest w formie rodzinnej (sprawowanej w ramach rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka) i formie instytucjonalnej, przy czym ustawa przyznaje pierwszeństwo rodzinnym formom opieki zastępczej, jako właściwszym dla prawidłowego i harmonijnego rozwoju dziecka.

## **I. Podstawa prawna Programu**

Program powstał na podstawie art. 180 pkt. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 575, z późn. zm.), który jako zadania własne powiatu wskazuje „opracowanie i realizację 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych”.

Realizacja zadań związanych z funkcjonowaniem pieczy zastępczej uregulowana jest przede wszystkim w następujących aktach prawnych:

- ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 575, z późn. zm.),

- ustawie z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity Dz. U. z 2015 roku, poz. 2082, z późn. zm.).

W szerszym zakresie funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej regulują także:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. nr 78, poz. 483, z późn. zm.),
- Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (ratyfikacja przez Polskę Dz. U. z 1991 roku, nr 120, poz. 526),
- ustawa z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (tekst jednolity Dz. U. z 2015 roku, poz. 2086 z późn. zm.),
- ustawa z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz. U. z 2015 roku, poz. 1390),
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jednolity Dz. U. z 2014 roku, poz. 382, z późn. zm.),

Działania w zakresie rozwoju pieczy zastępczej, zawarte w niniejszym Programie, zgodne są z:

- 
- Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 - przyjęta uchwałą nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 roku,
- Strategią Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego na lata 2014–2020 - przyjęta uchwałą nr 763/XXXV/13 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 20 grudnia 2013 roku,
- Wojewódzkim Program Wsparcia Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014–2020 - przyjęty uchwałą nr 943/XLIV/14 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 października 2014 roku.

## II. SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ

Pieczą zastępczą nad dzieckiem jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez jego rodziców. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej<sup>3</sup> jest podstawowym aktem prawnym szczegółowo regulującym funkcjonowanie pieczy zastępczej w Polsce. Weszła w życie 1 stycznia 2012 roku. Jej wdrożenie stanowi kolejny etap budowania systemu pieczy

<sup>3</sup> Stan na dzień 28.02.2015 roku.

zastępczej, jest efektem długoletnich prac legislacyjnych, które mają dążyć do poprawy sytuacji dzieci, które nie mają właściwej opieki rodzicielskiej.

Ustawa opiera się na trzech zależnych od siebie i kolejno po sobie następujących założeniach odnoszących się do sprawowania opieki i wychowania nad dziećmi. „Po pierwsze, jeżeli rodzina nie wypełnia należycie zadań opiekuńczych i wychowawczych względem dziecka, to należy dla niej zorganizować wsparcie w środowisku lokalnym. Po drugie, jeżeli owo wsparcie nie da pożądanego efektu, wówczas należy rozważyć udzielenie rodzinie pomocy poprzez umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej, której celem strategicznym jest stworzenie warunków do powrotu dziecka do rodziny. Po trzecie, w sytuacji kiedy powrót dziecka do rodziny jest niemożliwy, wówczas należy rozważyć umieszczenie dziecka w rodzinie adopcyjnej”<sup>4</sup> Dopiero, gdy te rozwiązania nie mogą być zastosowane, należy stworzyć dziecku warunki do stałej opieki i wychowania w pieczy zastępczej i w ten sposób ustabilizować jego sytuację.

Zadania pieczy zastępczej zdefiniowano w art. 33 ustawy, gdzie wymienia się je jako zapewnienie, oprócz pracy z rodziną naturalną, także „przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych, a także zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych”<sup>5</sup>.

Zadania z zakresu systemu pieczy zastępczej należą do kompetencji jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego - powiatów, a w nich w szczególności do powiatowych centrów pomocy rodzinie, organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Pieczą zastępczą nad dziećmi sprawowana jest w Polsce w dwóch formach – rodzinnej i instytucjonalnej. Jest to rodzaj usług społecznych, będących dopełnieniem i uzupełnieniem wsparcia rodzin naturalnych, które z różnych względów nie mogą zapewnić swoim dzieciom opieki i wychowania<sup>6</sup>. Zasady ich organizacji i prosperowania uregulowane są w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa

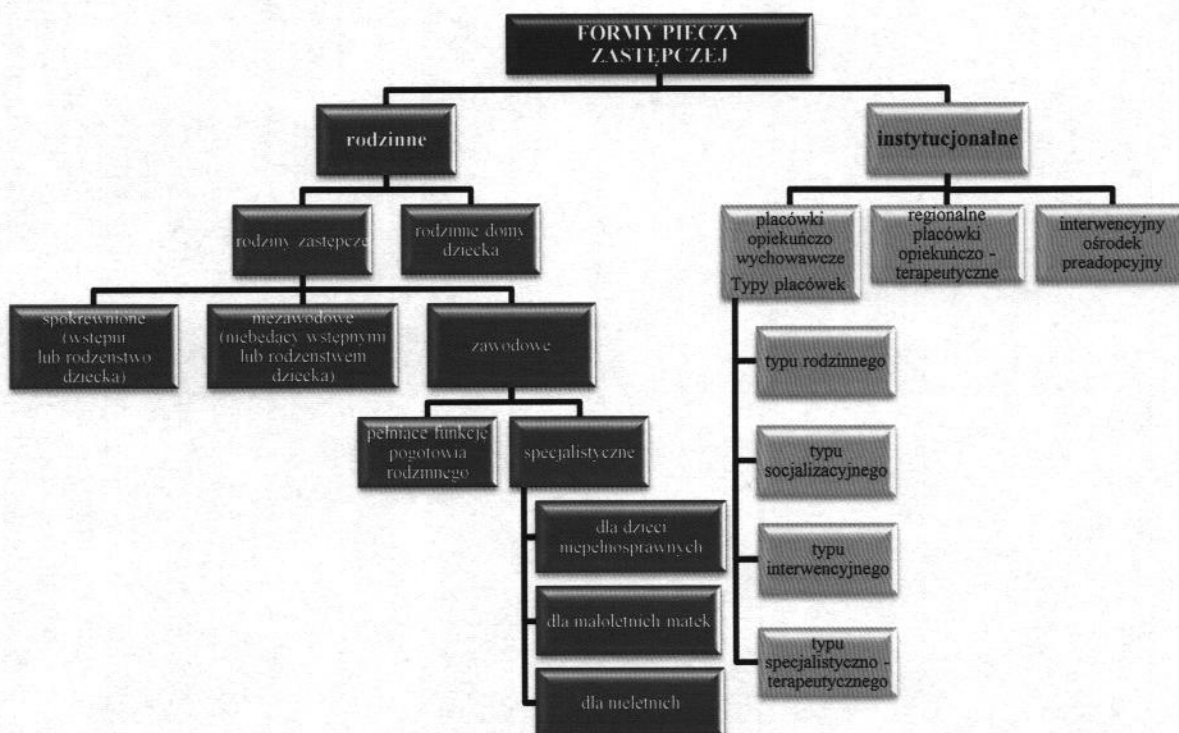
<sup>4</sup> M. Andrzejewski, *Ewolucja pieczy zastępczej przez pryzmat nowych regulacji prawnych*, w: *Społeczeństwo rodzinie - rodzina społeczeństwu*, pod red. A. Pryba, *Teologia i Moralność*, t. 11, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2012, s. 105.

<sup>5</sup> *Ibidem*, Art. 33.

<sup>6</sup> *Polityka społeczna. Zarys wykładu wybranych problemów*, pod red. L. Frąckiewicz, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 2002, s. 80.

wymienia, w ramach tych form, różne typy podmiotów sprawujących pieczę zastępczą, które przedstawiono na poniższym schemacie.

Schemat 1. Formy pieczy zastępczej



Najbardziej pożądaną formą pieczy zastępczej jest forma rodzinna z uwagi na możliwość stworzenia warunków opieki i wychowania najbardziej zbliżonych do rodziny naturalnej. Piecza rodzinna sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej.

### 1.1. Rodzinne formy pieczy zastępczej

Rodzinne formy pieczy zastępczej tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. Rodziną zastępczą spokrewnioną mogą być tylko wstępni lub rodzeństwo dziecka, natomiast inne osoby mogą tworzyć pozostałe rodzinne formy pieczy zastępczej, czyli rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinny dom dziecka.

Określona jest ilość dzieci lub osób pełnoletnich pozostających w pieczy zastępczej, pod opieką rodzinnych form pieczy zastępczej i tak:

- w rodzinie zastępczej zawodowej i niezawodowej może przebywać do trójki dzieci,
- w rodzinnym domu dziecka może przebywać do ośmiorga dzieci<sup>7</sup>.

<sup>7</sup> Art. 53 i art. 61 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Wyjątkiem od wskazanych limitów jest konieczność umieszczenia liczniejszego rodzeństwa, ale może to wystąpić tylko w sytuacji wyrażenia zgody prowadzących oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodziny pieczy zastępczej.

Rodziny zastępcze zawodowe i prowadzący rodzinny dom dziecka zawierają z właściwym starostą umowę o pełnienie tych funkcji na odpowiednio minimum 4 i 5 lat. Kontrakty te oparte są na zasadach Kodeksu cywilnego, dotyczących umów zlecenia, ale okres pełnienia funkcji pieczy zastępczej w tej formie wlicza się do okresu pracy wymaganego do nabycia lub zachowania uprawnień pracowniczych.

Formą rodzinnej opieki nad dzieckiem jest rodzina zastępcza. Głównym zadaniem rodziny zastępczej jest zapewnienie właściwych warunków wychowania i rozwoju dziecku pozbawionemu szansy wychowania w rodzinie biologicznej.

Formy rodzinnej pieczy zastępczej zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej obowiązującej od 01 stycznia 2012 roku:

#### **rodziny zastępcze:**

- **spokrewnione** (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka),
- **niezawodowe** (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka),
- **zawodowe**, w tym:
  - pełniące funkcję pogotowia rodzinnego,
  - specjalistyczne;

W niezawodowej i zawodowej rodzinie zastępczej w tym samym czasie może przybywać nie więcej niż 3 dzieci lub osób które osiągnęły pełnoletność, przebywając w pieczy zastępczej. W przypadku konieczności umieszczenia w rodzinie zastępczej liczego rodzeństwa liczba dzieci może się zwiększyć za zgodą rodziny zastępczej oraz przy pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

W zawodowej rodzinie zastępczej charakterze pogotowia rodzinnego umieszcza się nie więcej niż 3 dzieci na okres 4 miesięcy do czasu unormowania życiowej sytuacji dziecka, w wyjątkowych sytuacjach pobyt za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej może być przedłużony do 8 miesięcy.

W rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej umieszcza się dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich.

W rodzinnym domu dziecka w tym samym czasie nie może przebywać więcej niż 8 dzieci lub osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej. Liczba umieszczonych dzieci może się zwiększyć po uzyskaniu zgody prowadzącego rodzinny dom dziecka i pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Rodziny pomocowe natomiast sprawują opiekę nad dzieckiem w przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą.

## **1.2. Instytucjonalne formy pieczy zastępczej**

Instytucjonalna piecza zastępcza ma zabezpieczać opiekę nad małoletnimi, jako konieczna alternatywa w sytuacji, gdy dziecko nie może być umieszczone w pieczy rodzinnej. W Polsce dąży się do ograniczenia roli instytucji w opiece zastępczej. Ogranicza się w prawodawstwie, zarówno ilość miejsc dla wychowanków placówek, jak również podwyższa wiek małoletnich, którzy w takich formach pieczy mogą przebywać i być w nich umieszczani. Wdrażanie tych ustawowych zapisów, tzw. dochodzenie do standardów, jest etapowe i rozłożone w czasie do 2021 roku. Instytucjonalne formy opieki obejmują takie placówki jak: opiekuńczo – wychowawcze, regionalne opiekuńczo – terapeutyczne oraz interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Placówki opiekuńczo – wychowawcze są prowadzone jako podmioty różnego typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistycznego – terapeutycznego i rodzinnego. Wszystkie mają zabezpieczyć opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej, różnią się jednak organizacją, określonymi standardami ilości miejsc, wieku umieszczanych dzieci, osób zatrudnionych, okresem możliwego pobytu wychowanków czy trybem przyjmowania dzieci. Poza placówką rodzinną, pozostałe mogą łączyć realizowane zadania.

Placówki opiekuńczo – wychowawcze typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistycznego – terapeutycznego są formą pieczy zastępczej dostępną tylko dla starszych dzieci, obecnie umieszczane są i mogą przebywać tu dzieci powyżej 7 roku życia, a docelowo granicą wieku ma być 10 rok życia.<sup>8</sup> Finansowanie pobytu dzieci w tych placówkach opiekuńczo – wychowawczych odbywa się przez ponoszenie średniomiesięcznych wydatków na utrzymanie dziecka, określanych corocznie przez właściwego starostę.

<sup>8</sup> Docelowo placówki opiekuńczo – wychowawcze mają być dostępną formą pieczy zastępczej tylko dla starszych dzieci tj. od 10 roku życia. Obecnie obowiązują przepisy przejściowe, do 01.01.2017 roku w placówkach tych mogą być umieszczane dzieci powyżej 7 roku życia, po tym terminie umieszczać będzie można tylko dzieci powyżej 10 roku życia. Natomiast, do dnia 31.12.2019 roku dzieci, które przebywają w placówce muszą mieć skończone 7 lat, a od 1.01.2020 roku będą to mogły być tylko wychowankowie, którzy ukończyli 10 rok życia.

Celem dokonania analizy pieczy zastępczej w powiecie łębskim w porównaniu do lat ubiegłych (od 2006 roku) przytacza się także nomenklaturę obowiązującą do 31 grudnia 2011 roku w zakresie pieczy zastępczej. Rodzaje rodzin zastępczych według przepisów ustawy o pomocy społecznej:

- spokrewnione z dzieckiem (dziadkowie, rodzeństwo, wujostwo);
- niespokrewnione z dzieckiem (osoby prawnie obce dla dziecka; umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż troje dzieci);
- zawodowe niespokrewnione z dzieckiem, w tym:
  - wielodzietne (w tym samym czasie nie mniej niż 3 i nie więcej niż 6 dzieci),
  - specjalistyczne (dzieci niedostosowane społecznie lub dzieci z różnymi dysfunkcjami, wymagającymi szczególnej opieki i pielęgnacji),
  - o charakterze pogotowia rodzinnego (nie więcej niż 3 dzieci na pobyt okresowy nie dłużej niż na 12 miesięcy).

Jednym z celów przebudowy rozwiązań w zakresie zastępczej pieczy nad dzieckiem w świetle ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest doprowadzenie do ograniczenia roli placówek opiekuńczo – wychowawczych w sprawowaniu tej pieczy. Instytucje przeznaczone będą dla dzieci starszych (obecnie od 7 roku życia, a docelowo - od 10 roku życia), wymagających szczególnej opieki, które mają trudności w przystosowaniu się do życia rodzinnego. Wyjątkowo dopuszcza się możliwość przebywania w placówkach opiekuńczo – wychowawczych dzieci młodszych wymagających specjalistycznej terapii, dla których, z uwagi na stan zdrowia dziecka nie będzie możliwe znalezienie zawodowej rodziny zastępczej, mogącej zapewnić odpowiedni poziom usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych. Umieszczenie dziecka w całodobowej placówce opiekuńczo – wychowawczej będzie mogło mieć miejsce po wyczerpaniu możliwości zatrzymania go w rodzinie własnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka. Należy mieć na uwadze, że pobyt dziecka w placówce powinien mieć charakter przejściowy, do czasu jego powrotu do rodziny własnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej.

W tej sytuacji bardzo ważne jest, aby pracownicy instytucji opiekuńczo – wychowawczej od początku pobytu dziecka prowadzili pracę z jego rodziną we współpracy z asystentami rodzinnymi w gminach. Pozostawienie tej formy pieczy nad dzieckiem wymusza dokonanie istotnych zmian w funkcjonowaniu tych placówek. Przede wszystkim konieczne jest, aby zapewniały one swoim wychowankom warunki zbliżone

do domowych i tym samym przygotowywały do samodzielnego, odpowiedzialnego funkcjonowania w dorosłym życiu. Realizacja powyższych zamierzeń oznacza, że liczba dzieci kierowanych do placówek powinna w najbliższych latach sukcesywnie ulegać zmniejszeniu.

W ustawie nie wskazuje się zadań placówki typu socjalizacyjnego, ale należy odnieść się do ogólnych uwarunkowań obowiązujących funkcji placówek opiekuńczo – wychowawczych, których podstawowe zadania to:

- zapewnienie dziecku całodobowej opieki i wychowania oraz zaspokajanie jego niezbędnych potrzeb, w szczególności bytowych, rozwojowych, emocjonalnych, społecznych i religijnych,
- realizacja przygotowanego we współpracy z asystentem rodziny planu pomocy dziecku,
- umożliwienie kontaktu dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej,
- podejmowanie działań w celu powrotu dziecka do rodziny, znalezienia rodziny przysposabiającej lub umieszczenia w rodzinnych formach pieczy zastępczej,
- zapewnienie dziecku dostępu do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych,
- obejmowanie dziecka działaniami terapeutycznymi,
- zapewnienie korzystania z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

Liczba i wiek dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych:

- w okresie od 1.01.2012 roku do 31.12.2020 roku – maksymalnie 30 dzieci,
- od 1.01.2021 roku – nie więcej niż 14 dzieci,
- w okresie od 1.01.2012 roku do 31.12.2015 roku – umieszczane są dzieci powyżej 7 roku życia,
- w okresie od 1.01.2015 roku do 31.12.2019 roku – przebywają dzieci powyżej 7 roku życia,
- od 1.01.2020 roku - przebywają dzieci powyżej 10 roku życia.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dzieli kompetencje w zakresie wpierania rodziny i systemu pieczy zastępczej między samorząd gminny, powiatu i wojewódzki. Program kładzie nacisk na łączenie dwóch kierunków działań:

- profilaktycznych, wspomagających i wspierających rodzinę biologiczną dziecka, przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, co należy do obowiązków gminy,
- zabezpieczających pieczę zastępczą poprzez zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności ich sprawowania przez rodziców biologicznych, które należą do zadań własnych powiatu oraz w węższym zakresie do samorządu województwa.
- Szczegółową organizację systemu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej obrazuje schemat.

Schemat 2. Organizacja systemu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej



Źródło: opracowanie własne

### III. FUNKCJONOWANIE PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE LĘBORSKIM

#### 3.1. Organizacja pieczy zastępczej w powiecie łęborskim

W powiecie łęborskim, zadania z zakresu systemu pieczy zastępczej, przypisane zgodnie z ustawą z 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, powiatowym centrom pomocy rodzinie oraz organizatorom rodzinnej pieczy zastępczej, realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku. Obowiązki i kompetencje Centrum, w tych obszarach działania, zostały uregulowane w następujących dokumentach:

- uchwała Nr XXVIII/228/2013 Rady Powiatu Lęborskiego z dnia 24 maja 2013 roku w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Lęborskim na lata 2013 – 2015,
- statut Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie - nadany uchwałą Nr IV/18/2015 Rady Powiatu Lęborskiego z dnia 30 stycznia 2015 roku,
- Regulamin Organizacyjny Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku – wprowadzony uchwałą Nr 406/2014 Zarządu Powiatu Lęborskiego z dnia 17 października 2014 roku.

Regulamin organizacyjny PCPR określa podział realizowanych zadań Centrum między zespołami i samodzielnymi stanowiskami pracy. W PCPR w Lęborku prosperuje łącznie 6 zespołów, w tym Zespół ds. Pieczy Zastępczej i Zespół ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń, których pracownicy wykonują zadania z zakresu pieczy zastępczej<sup>9</sup>.

Zespół ds. Pieczy Zastępczej (ZPZ), jest zespołem, o którym mowa w art. 76 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tj. do spraw rodzinnej pieczy zastępczej. Jego działalność koncentruje się na realizacji ustawowych zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Zespół zapewnia dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej pieczę zastępczą w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka. Wymaga to tworzenia warunków sprzyjających powstawaniu i działaniu rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych.

Zespół podejmuje działania skierowane do środowiska lokalnego zmierzające do rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności do zwiększenia ilości miejsc dla dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej. Odpowiedzialny jest za pozyskiwanie, prowadzenie naboru i szkoleń osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Dokonuje kwalifikowania osób kandydujących do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej, prowadzi działalność diagnostyczno-konsultacyjną i przeprowadza badania psychologiczne i pedagogiczne oraz dokonuje analizy sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej kandydatów. Wydaje opinie, świadectwa i zaświadczenia kwalifikacyjne w zakresie pieczy zastępczej.

Zadaniem Zespołu ds. Pieczy Zastępczej jest współpraca z funkcjonującymi rodzinami zastępczymi w zakresie realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej. Realizuje pomoc koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz wsparcie psychologiczne i pedagogiczne dla osób sprawujących rodziną pieczę zastępczą, ich podopiecznych oraz rodziców dzieci

<sup>9</sup> Uchwała Nr 406/2014 Zarządu Powiatu Lęborskiego z dnia 17 października 2014 roku w sprawie zmiany Regulaminu Organizacyjnego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku.

w pieczy zastępczej. Zespół prowadzi dla nich poradnictwo i terapię, zabezpiecza pomoc prawną, a także zapewnia dostęp do specjalistycznej pomocy reedukacyjnej i rehabilitacyjnej. Tworzy warunki do powstawania grup wsparcia, rodzin pomocowych oraz pomocy wolontariuszy. Zapewniania rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka, szkolenia mające na celu podnoszenie ich kwalifikacji oraz pomaga rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej przygotowują:

- plany pomocy dziecku,
- okresowe oceny sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej i rodzin zastępczych oraz
- opinie do sądu dotyczące całokształtu sytuacji osobistej dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz sytuacji rodziny dziecka i zasadności jego dalszego pobytu w pieczy zastępczej,
- dokonują także zgłoszeń informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających.

Zespół ten prowadzi także rejestr opiekunów zastępczych i kompletuje całościową dokumentację związaną z umieszczeniem i przebywaniem dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.

Zespół ds. Pieczy Zastępczej realizuje więc zadania przypisane ustawowo organizatorom rodzinnej pieczy zastępczej. W jego skład wchodzi koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej oraz psycholog i pedagog, a także zadania realizuje radca prawny. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej obejmują wsparciem wszystkie funkcjonujące w powiecie łębskim rodziny zastępcze, z tym, że trzech z nich ma pod opieką po około 15 najbardziej wymagających środowisk, natomiast jedna osoba wykonuje zadania względem około 40 rodzin, wobec których stosuje się węższy zakres działań.

Zadania z zakresu pieczy zastępczej, nałożone przepisami ustawy na powiatowe centra pomocy rodzinie, realizuje w powiecie łębskim Zespół ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń (ZPiŚ).

W obszarach rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, pracownicy tego zespołu prowadzą sprawy dotyczące usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą, m.in. rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, a także osób opuszczających domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, domy dla matek z dziećmi i kobiet

w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze i wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze. Realizuje w tym zakresie sporządzanie i nadzór nad realizacją indywidualnych programów usamodzielnienia, obejmujących: pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie oraz uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych, zatrudnienie, uzyskanie pomocy prawnej i psychologicznej.

Zespół ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń przygotowuje finansowanie, w tym prowadzi postępowania administracyjne, w sprawach wydawania decyzji dotyczących:

- świadczeń pieniężnych, dodatków i wynagrodzeń dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo - wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo - terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
- pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym m.in. rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
- odpłatności rodziców i osób dysponujących dochodem dziecka za jego pobyt w pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej,
- świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

Zespół ten odpowiedzialny jest także za zapewnienie dzieciom instytucjonalnej pieczy zastępczej, w szczególności w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Przygotowuje dokumentację i kieruje wychowanków do odpowiednich placówek. Sprawuje również nadzór nad prawidłowym funkcjonowaniem placówek opiekuńczo -wychowawczych, domów pomocy społecznej z terenu powiatu łębskiego. Do jego zakresu obowiązków należy także przygotowanie i realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Przedmiotem działalności Zespołu ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń jest więc usamodzielnianie wychowanków opuszczających rodziną i instytucjonalną pieczę zastępczą, prowadzenie finansowania pieczy zastępczej, wykonywanie zadań związanych z umieszczaniem osób w domach pomocy społecznej oraz z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Członkowie Zespołu ds. Pieczy Zastępczej i Zespołu ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń, realizując swoje zadania, współpracują ze sobą, rodzinami zastępczymi i przedstawicielami organów i jednostek organizacyjnych, w szczególności: sądem, służbą

kuratorską, placówkami opiekuńczo – wychowawczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, organizacjami społecznymi, a przede wszystkim z ośrodkami pomocy społecznej. Wspólna działalność w obrębie zagadnień dotyczących rodzinnej pieczy zastępczej, dotyczy głównie przygotowania i realizacji: planów pomocy dziecku, ocen sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej oraz ocen rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Wspólnie opracowywane są także i realizowane 3-letnie powiatowe programy dotyczące rozwoju pieczy zastępczej.

Funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej podlega ustawowej kontroli. W powiecie lęborskim kontrolę nad organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej sprawuje Zarząd Powiatu Lęborskiego, natomiast nad rodzinami zastępczymi, prowadzącymi rodzinne dom dziecka i placówkami opiekuńczo – wychowawczymi, na podstawie uchwały nr 8/2014 Zarządu Powiatu Lęborskiego z dnia 29 grudnia 2014 roku, kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku. Kontrolę nad instytucjonalną pieczą zastępczą, także jedyną prosperującą w powiecie Placówką Opiekuńczo – Wychowawczą w Lęborku, w zakresie przestrzegania standardów opieki i wychowania, działania placówki i zaspokajania potrzeb dziecka i respektowania jego praw, a także nad Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, w zakresie realizacji zadań wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej i usamodzielnień pełnoletnich wychowanków, sprawuje także Wojewoda Pomorski<sup>10</sup>.

Na podstawie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w związku z przeprowadzanym postępowaniem kontrolnym, osoba je wykonująca ma prawo m.in. do:

- „żądania informacji, dokumentów i danych, niezbędnych do sprawowania kontroli;
- wstępu w ciągu doby, w tym w porze nocnej – w przypadku zagrożenia zdrowia lub życia dziecka, do obiektów i pomieszczeń kontrolowanej jednostki, rodziny zastępczej lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka, w których wykonywane są ich zadania;
- przeprowadzania oględzin obiektów, w których kontrolowana rodzina zastępcza lub osoby prowadzące rodzinny dom dziecka sprawują pieczę zastępczą;
- żądania od rodziny zastępczej lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka udzielenia informacji w formie ustnej lub pisemnej w zakresie przeprowadzanej kontroli;
- obserwacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;

---

<sup>10</sup> Art. 122 i 122a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

- przeprowadzania indywidualnych rozmów z dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej, w tym zasięgania opinii dzieci, z uwzględnieniem ich wieku, możliwości intelektualnych oraz stopnia dojrzałości poznawczej”<sup>11</sup>.

Ustawodawca wprowadził powyższe zapisy dotyczące kontroli rodzin zastępczych, dając szerokie kompetencje osobom je sprawującym, obejmujące wstęp i oględziny do lokalu, w którym sprawowana jest piecza zastępcza, a także przeprowadzania indywidualnych rozmów z wychowankami. W powiecie łębarskim, odbywają się takie kontrole, realizowane przez kierownika jednostki, w miejscu zamieszkania rodzin. Sposób ich prowadzenia reguluje ogólnodostępne zarządzenie nr 17/2014 kierownika PCPR z dnia 28 września 2014 roku w sprawie wprowadzenia systemu kontroli zarządczej w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku.

### 3.2. Stan rodzicielstwa zastępczego w powiecie łębarskim

Pieczę zastępczą w powiecie łębarskim charakteryzuje się przez wskazanie danych ilościowych dotyczących dzieci umieszczanych i przebywających w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej oraz ilości rodzin zastępczych. Celem obrazowania rozwoju i kierunków zmian dokonujących się w tym obszarze polityki społecznej powiatu, przedstawia się bieżące informacje w odniesieniu do ostatniej dekady.

Na system pieczy zastępczej w powiecie łębarskim składa się piecza rodzinna, czyli funkcjonujące rodziny zastępcze, w tym rodziny zastępcze zawodowe, niezawodowe i spokrewnione oraz rodzinne domy dziecka, a także piecza instytucjonalna, czyli prosperująca obecnie Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza. Poniższa tabela i wykres przedstawiają wielkości statystyczne ilość wychowanków pieczy rodzinnej i instytucjonalnej w powiecie łębarskim od 2006 roku do 2015 roku.

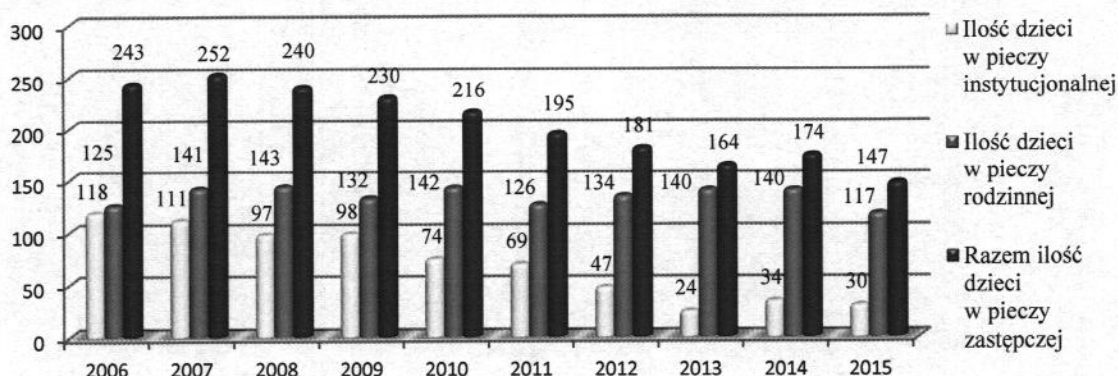
Tabela 1. Wychowankowie pieczy rodzinnej i instytucjonalnej w powiecie łębarskim w latach 2006 – 2015 wg stanu na 31 grudnia danego roku

| Wyszczególnienie                            | Rok  |      |      |      |      |      |      |      |      |      |
|---------------------------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|------|
|                                             | 2006 | 2007 | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 |
| Ilość wychowanków w pieczy instytucjonalnej | 118  | 111  | 97   | 98   | 74   | 69   | 47   | 24   | 34   | 30   |
| Ilość wychowanków w pieczy rodzinnej        | 125  | 141  | 143  | 132  | 142  | 126  | 134  | 140  | 140  | 117  |
| Razem wychowankowie pieczy zastępczej       | 243  | 252  | 240  | 230  | 216  | 195  | 181  | 164  | 174  | 147  |

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2015.

<sup>11</sup> Art. 38b ust. 8 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Przepis dodany przez art. 1 pkt 15 ustawy z dnia 25 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1188). Zmiana weszła w życie 19 września 2014 r.

Wykres 1. Wychowankowie pieczy rodzinnej i instytucjonalnej w powiecie łęborskim w latach 2006 – 2015 (wg stanu na 31 grudnia danego roku)



Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2015.

Ilość wychowanków pieczy instytucjonalnej w latach 2006 – 2012 uległa zmniejszeniu o 79,6 %, ze 118 osób do 24, następnie wzrosła o 10 osób w 2013 roku, by w 2015 roku zatrzymać się na poziomie 30 wychowanków. Zjawisko to miało miejsce w związku ze zmianą przepisów prawnych dotyczących funkcjonowania instytucjonalnej pieczy zastępczej. W latach 2006 – 2012 miało miejsce standaryzowanie funkcjonujących placówek. Ograniczano ilość miejsc dla wychowanków w placówkach, do obowiązującego limitu 30 osób, a także zlikwidowano w 2012 roku jedyny funkcjonujący w powiecie dom dla dzieci poniżej 7 roku życia. Obecnie, na terenie powiatu łęborskiego prosperuje jedna placówka opiekuńczo – wychowawcza zapewniające opiekę dzieciom pozbawionym całkowitej lub częściowej opieki rodzicielskiej – łączna ilość miejsc 30 (w tym: 28 miejsc - funkcja socjalizacyjna, 2 miejsca - mieszkanie usamodzielnienia) - przeznaczona dla dzieci powyżej 7 roku życia (na podstawie uchwały Rady Powiatu Łęborskiego Nr XVII/132/2012 z dnia 20 kwietnia 2012 roku oraz Nr XIX/155/2012 z dnia 22 czerwca 2012 roku). Także ta sytuacja jest rozwiązaniem tymczasowym, maksymalnie do 1 stycznia 2021 roku, ponieważ obecne standardy funkcjonowania tego typu placówek dopuszczają ilość wychowanków na poziomie 14 osób. Postanowieniem z dnia 25 lipca 2014 roku Wojewoda Pomorski wyraził zgodę na czasowe tj. do dnia 31 grudnia 2016 roku przeniesienie tej Placówki z siedziby przy ul. Gdańskiej do budynku przy ul. Okrzei z obowiązującym limitem 30 miejsc. W związku z powyższym należy podjąć działania, aby osiągnąć standard 14 wychowanków w tej jednostce.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Łęborku, jedynej instytucjonalnej formie opieki na dziećmi prosperującej w powiecie, przebywało 30 wychowanków (w tym 20 dzieci z terenu powiatu łęborskiego, 4 dzieci z terenu powiatu gdańskiego i 6 z powiatu wejherowskiego).

Łączna ilość dzieci w pieczy zastępczej - rodzinnej i instytucjonalnej w ostatniej dekadzie spadła łącznie o 41,7% i zachowuje stale taką tendencję, za wyjątkiem 2007 i 2014 roku, gdzie nastąpił odpowiednio 3,5% i 5,7% wzrost. W 2015 roku łączna ilość dzieci w pieczy zastępczej wyniosła 147 dzieci, co daje najniższą wielkość w ciągu kolejnych 10 lat.

Wskazane w powyższej tabeli i wykresie dane obrazują inną niż w przypadku pieczy instytucjonalnej, sytuację pieczy rodzinnej w powiecie łębarskim. O ile liczba wychowanków placówek w ostatniej dekadzie znacznie zmalała, o tyle w rodzinach zastępczych waha się ona w granicach 18,2%, tj. od najwyższej 143 osób w 2008 roku do najniższej 117 osób w 2015 roku. Tym niemniej, w ostatnim roku wystąpiła najmniejsza liczba wychowanków rodzin zastępczych w ostatniej dekadzie.

Precyzyjniej sytuację rodzinnej pieczy zastępczej przedstawia się przez podanie ilości rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych. Porównuje się te dane według występującego zjawiska przebywania w ciągu całego roku, jak również liczebność według stanu na koniec każdego okresu.

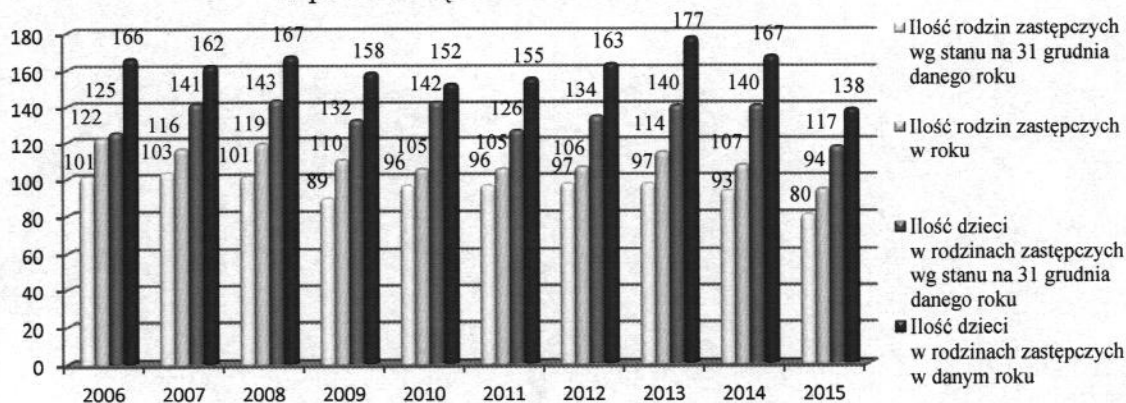
Tabela 2. Ilość rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych w powiecie łębarskim w latach 2006 – 2015/2016

| Wyszczególnienie                                          | Rok   |       |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|-----------------------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
|                                                           | 2006  | 2007  | 2008  | 2009  | 2010  | 2011  | 2012  | 2013  | 2014  | 2015  | 2016* |
| Rodziny zastępcze wg stanu na 31.12.                      | 101   | 103   | 101   | 89    | 96    | 96    | 97    | 97    | 93    | 80    | 80    |
| Rodziny zastępcze w roku                                  | 122   | 116   | 119   | 110   | 105   | 105   | 106   | 114   | 107   | 94    | 91    |
| Dzieci w rodzinach zastępczych wg stanu na 31.12.         | 125   | 141   | 143   | 132   | 142   | 126   | 134   | 140   | 140   | 117   | 122   |
| Dzieci w rodzinach zastępczych w roku                     | 166   | 162   | 167   | 158   | 152   | 155   | 163   | 177   | 167   | 138   | 129   |
| Średnia ilość dzieci w rodzinach zastępczych w danym roku | 1,361 | 1,397 | 1,403 | 1,436 | 1,448 | 1,476 | 1,538 | 1,553 | 1,561 | 1,468 | -     |

\*stan na 30.06.2016r. – sprawozdanie MPIPS

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2015.

Wykres 2. Ilość rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych w powiecie łębarskim w latach 2006 – 2015



Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2015.

Ilości dzieci w rodzinach zastępczych jak i rodzin zastępczych w latach 2006 – 2008 utrzymywały się na zbliżonym poziomie (wahania w granicach 2%), po czym, okresowo w latach 2009 – 2010 nastąpił ich spadek, następnie powolny wzrost w następujących po sobie latach do 2013 roku. Największy w ciągu ostatnich 10 lat wzrost ilości wychowanków w ciągu całego roku w rodzinnej pieczy zastępczej nastąpił z 2012 na 2013 rok. W ostatnich trzech latach natomiast obserwuje się znaczny spadek tych wielkości. Średnia ilość dzieci w rodzinach zastępczych w powiecie łębskim w ostatnich latach waha się od 1.361 w 2006 roku do 1.561 w 2014 roku. Obecnie, według stanu na 29 lutego 2016 roku, największa ilość dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej to 5 wychowanków w 2 rodzinach (w tym: 1 rodzinny dom dziecka i 1 rodzina zastępcza spokrewniona), najczęściej jednak rodziny mają pod swoją opieką po jednym dziecku. W ostatnim okresie sprawozdawczym, w 2015 roku na terenie powiatu łębskiego funkcjonowały 94 rodziny zastępcze, w których przebywało łącznie 138 dzieci. Według stanu na dzień 31.12.2015 roku w powiecie łębskim umieszczonych było 117 dzieci w istniejących 80 rodzinach.

Spośród rodzin form pieczy zastępczej funkcjonujących w powiecie łębskim, wyszczególnia się różne rodzaje: rodziny zastępcze zawodowe, w tym rodzinne domy dziecka, pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, a także rodziny zastępcze niezawodowe i spokrewnione. Poniżej tabela przedstawia ilości dzieci umieszczonych w poszczególnych formach pieczy zastępczej w latach 2012 - 2015. Ze względu na zmianę od 2012 roku obowiązującej nomenklatury dotyczącej rodzinnych form pieczy zastępczej zestawiono dane od tego okresu.

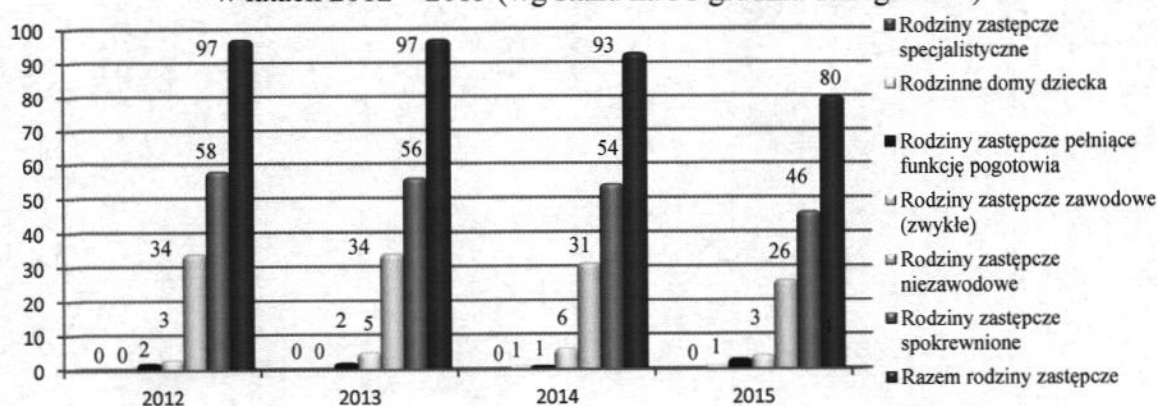
Tabela 3. Ilość rodzin zastępczych i dzieci w rodzinach zastępczych w powiecie łębskim w latach 2012 – 2015 (wg stanu na 31 grudnia danego roku)

| Wyszczególnienie                        | Rok               |            |                   |            |                   |            |                   |            |
|-----------------------------------------|-------------------|------------|-------------------|------------|-------------------|------------|-------------------|------------|
|                                         | 2012              |            | 2013              |            | 2014              |            | 2015              |            |
|                                         | rodziny zastępcze | dzieci     | rodziny zastępcze | dzieci     | rodziny zastępcze | dzieci     | rodziny zastępcze | dzieci     |
| <b>Rodziny zastępcze ogółem, w tym:</b> | <b>97</b>         | <b>134</b> | <b>97</b>         | <b>140</b> | <b>93</b>         | <b>140</b> | <b>80</b>         | <b>117</b> |
| Rodziny zastępcze zawodowe, w tym:      | 5                 | 15         | 7                 | 21         | 8                 | 25         | 8                 | 18         |
| – zwykłe zawodowe                       | 3                 | 11         | 5                 | 17         | 6                 | 18         | 4                 | 10         |
| – rodzinny dom dziecka*                 | 0                 | 0          | 0                 | 0          | 1                 | 5          | 1                 | 3          |
| – pogotowie rodzinne                    | 2                 | 4          | 2                 | 4          | 1                 | 2          | 3                 | 5          |
| – specjalistyczne                       | 0                 | 0          | 0                 | 0          | 0                 | 0          | 0                 | 0          |
| Rodziny zastępcze niezawodowe           | 34                | 52         | 34                | 47         | 31                | 43         | 26                | 37         |
| Rodziny zastępcze spokrewnione          | 58                | 67         | 56                | 72         | 54                | 72         | 46                | 62         |

\*rodzinny dom dziecka w niniejszym zestawieniu ujęto w ramach rodzin zastępczych zawodowych

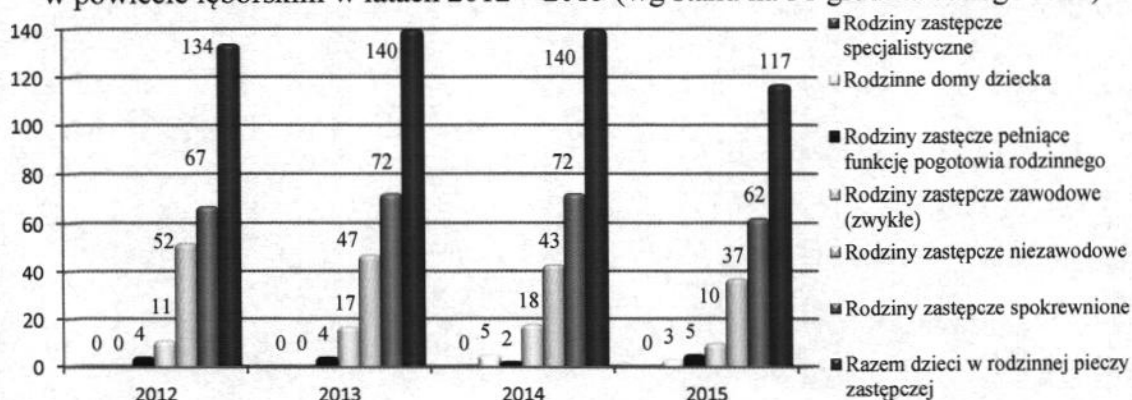
Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2015.

Wykres 3. Ilość poszczególnych form rodzin zastępczych w powiecie łębarskim w latach 2012 – 2015 (wg stanu na 31 grudnia danego roku)



Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2015.

Wykres 4. Ilość dzieci w poszczególnych formach rodzin zastępczych w powiecie łębarskim w latach 2012 – 2015 (wg stanu na 31 grudnia danego roku)



Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2015.

Z powyższej tabeli i wykresów wynika, iż w ostatnich 4 latach funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie łębarskim nastąpił ogólny spadek o 17,5% ilości rodzin zastępczych (z 97 rodzin w 2012 roku do 80 rodzin w 2015 roku). Ilość rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych systematycznie spadała natomiast ilość rodzin zastępczych zawodowych systematycznie wzrastała z 5 w 2012 roku do 8 w 2015 roku. Obecnie, według stanu na 31.02.2016 roku w powiecie łębarskim funkcjonuje łącznie 8 takich rodzin, w których jest 29 miejsc dla dzieci wymagających zabezpieczenia w pieczy zastępczej, natomiast umieszczonych w ich wychowanków jest 22, co oznacza, iż w rodzinach tych jest 7 wolnych miejsc. Ponadto 2 rodziny przeszkolone w 2015 roku na pełnienie funkcji rodziny zastępczej niezawodowej uzyskały wymagane kwalifikacje i oczekują na przyjęcie dzieci, co wskazuje na posiadanie kolejnych, maksymalnie sześciu wolnych miejsc. Ilość dzieci w pieczy zastępczej w okresie 2006 – 2015 roku spadła o 12,7% (z 134 dzieci w 2012 roku do 117 dzieci w 2015 roku). Największe zmiany w każdym

z analizowanych aspektów, to znaczy zarówno wśród wychowanków poszczególnych form rodzin zastępczych, jak też ilości tych rodzin, obserwuje się na przełomie 2014 i 2015 roku. Największy spadek o 28,0% nastąpił w ilości dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych, natomiast w rodzinach zastępczych niezawodowych wskaźnik wykazał spadek o 14,0% a spokrewnionych o 13,9%. Ilość rodzin zastępczych w ostatnim 2015 roku zmalała natomiast w przypadku rodzin niezawodowych o 16,1% a spokrewnionych o 14,8%.

W 2015 roku na mocy postanowienia sądu rodzinnego powstały 4 nowe rodziny zastępcze, a liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej w tym roku wyniosła 11. Wydano także ogółem 9 skierowań dzieci do pieczy instytucjonalnej, do Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej w Lęborku, w tym 4 dzieci z terenu powiatu lęborskiego i 1 dziecko z terenu powiatu gdańskiego, 4 z powiatu wejherowskiego.

Rodzinną pieczę zastępczą opuściło łącznie w 2015 roku 36 dzieci z 17 rodzin, z tego 7 rodzin zastępczych rozwiązano, a w tym 7 dzieci powróciło do rodziny naturalnej, 1 dziecko umieszczono w placówce opiekuńczo - wychowawczej, 14 dzieci zostało adoptowanych, 2 dzieci zostało umieszczonych w innej rodzinie zastępczej i 12 wychowanków usamodzielniało się. Instytucjonalną pieczę zastępczą opuściło łącznie 11 dzieci, w tym 2 dziecko wróciło do domu rodzinnego, 7 wychowanków usamodzielniało się i 2 dzieci umieszczono w spokrewnionej rodzinie zastępczej.

Tabela 4. Liczba dzieci opuszczających rodzinne formy pieczy zastępczej latach 2012-2016\*

| Wyszczególnienie                                                         | lata |      |      |      |       |
|--------------------------------------------------------------------------|------|------|------|------|-------|
|                                                                          | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016* |
| Liczba rodzin zastępczych rozwiązanych z powodu opuszczenia przez dzieci | 5    | 17   | 12   | 7    | 2     |
| Liczba dzieci opuszczające rodziny zastępcze w tym :                     | 15   | 21   | 26   | 36   | 9     |
| do domu rodzinnego                                                       | 3    | 5    | 4    | 7    | 3     |
| do rodziny zastępczej                                                    | -    | 1    | 4    | 2    | 1     |
| do adopcji                                                               | 5    | 3    | 7    | 14   | 1     |
| do domu pomocy społecznej                                                | -    | -    | -    | -    | -     |
| do instytucjonalnej placówki                                             | 2    | 1    | 2    | 1    | -     |
| program usamodzielnienia                                                 | 6    | 11   | 9    | 12   | 4     |

\* dane wg stanu na dzień 30.06.2016 roku.

W zakresie realizacji zabezpieczenia dzieci w pieczy zastępczej samorządy podejmują współpracę. W przypadku okoliczności wskazujących na konieczność umieszczenia wychowanka poza miejscem jego zamieszkania, w oddaleniu od dotychczasowego środowiska lub braku miejsc w pieczy na terenie danego powiatu dzieci są kierowane do rodzin i placówek w innych miejscach. W 2015 roku łącznie 12 dzieci z powiatu lęborskiego przebywało w 9 rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów.

Powiat z tego tytułu poniósł wydatki w wysokości 131.658,29 zł. Natomiast w 13 rodzinach zastępczych powiatu łębskiego przebywało 19 dzieci z innych powiatów. W okresie sprawozdawczym w placówkach poza powiatem łębskim przebywało łącznie 8 dzieci, w tym w Placówce Regionalnej w Gdańsku – 1 dziecko, w domach dla dzieci Towarzystwa „Nasz Dom” w Ustce – 2 dzieci i w Zespole Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Podgórzu – 1 dziecko, w Domu Dziecka w Stobrowie – 1 dziecko, w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Białogardzie – 1 dziecko, w Placówce Socjalizacyjnej w Miechowie – 1 dziecko i w Bydgoskim Zespole Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych – 1 dziecko. Z tytułu pobytu tych wychowanków w placówkach na terenach innych powiatów, wydatki powiatu wynosiły łącznie 334.935,18 zł.

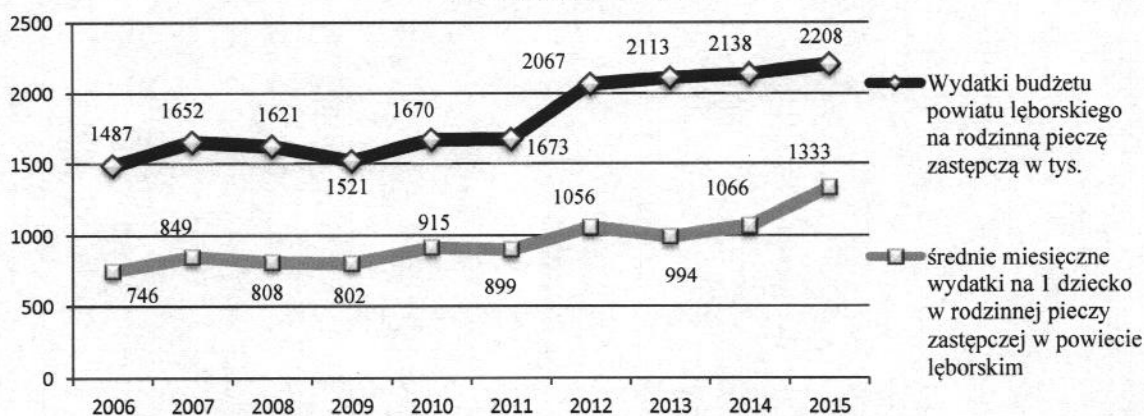
Powiat, wykonując zadania z zakresu rodzinnej pieczy zastępczej, ponosi wydatki na świadczenia i dodatki obligatoryjne i fakultatywne oraz wynagrodzenia opiekunów zastępczych. W powiecie łębskim wysokość środków przeznaczonych na ten cel w ostatnim dziesięcioleciu przedstawiono w poniżej tabeli.

Tabela 5. Wydatki z budżetu powiatu łębskiego na rodziny zastępcze oraz średnie miesięczne wydatki na dziecko w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2006 - 2015

| Wyszczególnienie                                                             | Rok   |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
|------------------------------------------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
|                                                                              | 2006  | 2007  | 2008  | 2009  | 2010  | 2011  | 2012  | 2013  | 2014  | 2015  |
| Wydatki budżetu powiatu na rodzinną pieczę zastępczą (w tys. zł)             | 1.487 | 1.652 | 1.621 | 1.521 | 1.670 | 1.673 | 2.067 | 2.113 | 2.138 | 2.208 |
| Średnie wydatki miesięczne na 1 dziecko w rodzinnej pieczy zastępczej (w zł) | 746   | 849   | 808   | 802   | 915   | 899   | 1.056 | 994   | 1.066 | 1.333 |

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z realizacji Budżetu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 - 2015 oraz z Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2015.

Wykres 5. Wydatki z budżetu powiatu łębskiego na rodziny zastępcze oraz średnie miesięczne wydatki na dziecko w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2006 - 2015



Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z realizacji Budżetu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 - 2015 oraz z Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2015.

Powyższa tabela i wykres wskazują na wzrost środków finansowych przeznaczonych w powiecie łębarskim na rodzinne formy pieczy zastępczej zarówno w ujęciu ogółem wydatków budżetu jak też średnich wydatków na wychowanka pieczy zastępczej w ostatniej dekadzie. Największy, bo 23,4% wzrost budżetu nastąpił w roku 2012 (z 1.673 tys. zł do 2.067 tys. zł). Było to uzasadnione wdrażaniem nowych uregulowań prawnych w zakresie funkcjonowania i finansowania rodzinnej pieczy zastępczej w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Największy wzrost średnich kosztów utrzymania, miał natomiast w analizowanym okresie, miejsce w 2015 roku i wyniósł 25% (z 1.066,00 zł na 1.332,00 zł). Wyjaśnieniem takiej sytuacji jest przede wszystkim, wprowadzanie obligatoryjnych świadczeń i dodatków dla rodzin zastępczych od tego roku, ze względu na wcześniej obowiązujący ustawowy okres przejściowy, kiedy to samorządy powiatowe nie były zobowiązane do ich wprowadzania. W całym analizowanym okresie od 2006 do 2015 roku, wzrost wydatków budżetowych wyniósł łącznie 721 tys. zł, co stanowi 48,5% natomiast średnich kosztów utrzymania dziecka w pieczy zastępczej wzrósł o 586,00 zł, co stanowi 78,6%.

Od 1 stycznia 2012 roku, tj. od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, gminy partycypują w ponoszeniu wydatków na dzieci umieszczone po 1 stycznia 2012 roku w pieczy zastępczej w wysokości 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 30% tych wydatków w drugim roku oraz 50% w trzecim i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej. W powiecie łębarskim obowiązują porozumienia ustalające zasady zwrotu tych wydatków, zawarte ze wszystkimi gminami z jego terenu tj. Gminą Miasto Łęborg i Łeba oraz Gminami Cewice, Nowa Wieś Łęborska i Wicko. Wysokość tego współfinansowania, w stosunku do dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych i placówce opiekuńczo – wychowawczej przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 6. Współfinansowanie przez gminy pobytu dziecka umieszczonego po dniu 1 stycznia 2012 roku w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2012-2015 rok

| Gmina              | Rok                 |                   |                     |                   |                     |                   |                     |                   |
|--------------------|---------------------|-------------------|---------------------|-------------------|---------------------|-------------------|---------------------|-------------------|
|                    | 2012                |                   | 2013                |                   | 2014                |                   | 2015                |                   |
|                    | Łączna ilość dzieci | Łączna kwota w zł | Łączna ilość dzieci | Łączna kwota w zł | Łączna ilość dzieci | Łączna kwota w zł | Łączna ilość dzieci | Łączna kwota w zł |
| Miasto Łęborg      | 10                  | 11.230,15         | 13                  | 27.794,60         | 28                  | 54.936,22         | 29                  | 74.317,35         |
| Miasto Łeba        | 0                   | 0,00              | 1                   | 352,28            | 1                   | 3.261,94          | 3                   | 9.324,77          |
| Cewice             | 1                   | 514,75            | 3                   | 1.783,15          | 6                   | 7.317,62          | 6                   | 16.608,56         |
| Nowa Wieś Łęborska | 1                   | 590,00            | 9                   | 11.318,24         | 13                  | 32.770,49         | 13                  | 41.437,11         |
| Wicko              | 16                  | 11.431,42         | 18                  | 50.207,79         | 15                  | 57.071,03         | 14                  | 62.363,21         |
| <b>Razem</b>       | <b>38</b>           | <b>23.766,32</b>  | <b>44</b>           | <b>91.456,06</b>  | <b>63</b>           | <b>155.347,30</b> | <b>65</b>           | <b>204.051,00</b> |

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z realizacji Budżetu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborgu za lata 2006 – 2015.